

УДК(UDC) 327.8(53): (6): (477)

ЖДАМАРОВА А. В.

«АРАБСЬКА ВЕСНА» ЯК ВЕКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ БЛИЗЬКОГО СХОДУ ТА ПІВНІЧНОЇ АФРИКИ В КОНТЕКСТІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ

Стаття розглядає ситуацію, що склалася в країнах регіону MENA (Близький Схід та Північна Африка) до та після революційних подій, які в сучасній історіографії отримали назву «Арабська Весна». У фокусі дослідження стоять мусульманські країни, місцеві уряди, а також діяльність політичних та, насамперед, громадських організацій. Також автором визначено основні інтереси України у регіоні в контексті забезпечення її національних інтересів.

Ключові слова: Близький Схід, Північна Африка, «Арабська Весна», революція, політичний режим.

Зв'язки України з регіоном Близького та Середнього Сходу мають глибоке історичне коріння. Новітній період розвитку близькосхідного напрямку зовнішньої політики України розпочався з проголошенням її незалежності у 1991 р. не дивлячись на стратегічну важливість, на жаль, він досі не отримав належної активності та динамічності. В той же час на початку XXI ст. цей напрямок значно ускладнився через хвилю, так званих, арабських революцій.

Дослідження арабського світу традиційно входить до низки актуальних питань серед істориків, політологів, дипломатів, оскільки даний регіон являє собою зону перетину політичних, економічних, етнічних та соціокультурних проблем, зіткнення інтересів світових держав і, через це, фактично є територію постійної нестабільності, громадянських конфліктів і військового протистояння. Проте, безпрецедентний інтерес серед конгломерату гострих проблем міжнародного характеру на Близькому Сході та у Північній Африці становлять події початку XXI ст., відомі в історіографії під узагальненим терміном «Арабська весна».

Незважаючи на постійно зростаючу кількість наукових розробок, означені, далеко не завершені, процеси залишаються недостатньо з'ясованими з точки зору їх передумов, чинників і, найголовніше, непередбачуваних та мало контрольованих наслідків для регіонального і світового розвитку. Певною мірою це пояснюється багатоаспектним характером самих подій, іменованих «Арабська весна», а також розмаїттям міждисциплінарних та методологічних підходів до їх пояснення. Разом з цим не останню роль відіграють також намагання частини політичних аналітиків, наприклад, західних, надати цим подіям виключно односторонню оцінку як елементам всесвітнього революційного руху за демократичні звершення. Подібні оцінки відвертають увагу світової спільноти від усвідомлення зміни статусу окресленого регіону і його стрімкого перетворення в одну з сучасних вузлових точок на геополітичній мапі світу, осереддя конфліктів та ризиків, внаслідок яких буде цілковито можливим здійснення історичного повороту планетарного масштабу. Тому

Ждамарова Анна Володимирівна - аспірантка кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України.

поглиблений аналіз сукупності причин арабських революцій, їх впливу на геополітичну стабільність, визначення нових моделей світової безпеки залишається вкрай важливим.

Метою даної статті є встановлення зв'язків між сучасним світовим вектором геополітичного розвитку та наслідками подій 2010-2011 рр. у державах Близького Сходу і Північної Африки в контексті зовнішньополітичних інтересів України. Об'єктом дослідження виступає проблема політичної стабільності в умовах постійної трансформації міждержавних відносин. Предметом розгляду визначено феномен «Арабська весна» та його вплив на політичну ситуації в регіоні та світі в цілому.

Ступінь розробки теми у науковій літературі є достатньо значною. Але, як зазначалося вище, дослідженням феномену «Арабська весна» притаманна значна розбіжність у підходах та отриманих висновках, що пов'язано з зацікавленістю ним багатьох фахівців, зокрема, з теорії міжнародних відносин, геополітики, світової історії, історії Сходу, теорії революцій, міжнародної економіки, демографії тощо. Звужуючи коло джерел, в першу чергу, варто спиратися на монографії та статті, які безпосередньо висвітлюють перебіг і геополітичні наслідки «Арабської весни» та надають наукові прогнози щодо зміни формату міжнародних відносин, а саме - В.В. Дівак [1], Л.Л. Кияниця [2], О.М. Мощенко [3], С.С. Троян [4], Ж.Б. Ігошина [5].

Арабська весна 2010-2011 рр. продемонструвала складність передбачення та наголосила на хаотичності розвитку світових міжнародних процесів. Хвилею революції було охоплено величезні маси людей, що змінило усталеність та консерватизм східного життя. Кожний протест явив собою потужний прояв соціальної енергії, що мав за мету подолання загального занепаду арабських країн.

Протягом кількох останніх десятиліть арабські країни перебували у глибокій кризі, зростав розрив між багатими та бідними представниками різних суспільних верств, джерелом невдоволення також залишалася гендерна нерівність [6]. Дослідники узагальнено зводять соціально-економічні передумови «Арабської весни» до таких: наявність тоталітарних та монархічних режимів, порушення прав людини, високий рівень корупції, загальний економічний занепад, безробіття та екстремальна бідність. Окреслені «соціальні хвороби», історично притаманні суспільствам Північної Африки і Близького Сходу, врешті призвели до активного громадського волевиявлення.

З іншого боку, значну участь у революційних подіях відіграли не тільки найбільш вразливі прошарки населення, але й представники середнього класу, невдоволені правовими засадами, рівнем соціального захисту, обмеженням прав і свобод. Потужну участь у революційних подіях «Арабської весни» взяла також молодь, найбільше уражена безробіттям, низьким рівнем доступу до освіти, оплатою праці, соціальними гарантіями на майбутнє. Окрім того, суттєвий вплив на молодь мала «публічна дипломатія» США, яка популяризує західні цінності [7].

На момент початку «Арабської весни» уряд США активно задіяв мережу Інтернет для мобілізації частини громадян країн Північної Африки та Близького Сходу використовуючи американські цінності.

Поштовхом до початку масових протестів став акт самоспалення туніського торговця Мухаммеда Буазізі, вчинений 17 грудня 2010 р. як спротив свавілля місцевої поліції, яка конфіскувала його товар. Внаслідок цього в Тунісі спалахнули вуличні демонстрації та сутички, що призвели до відставки президента, який перебував на цій посаді понад 20 років, Зіна бен Алі 14 січня 2011 р. Успіх подій, окреслених «Жасминою революцією» дав поштовх аналогічним суспільним виступам в інших арабських країнах, де здебільшого існували ті самі проблеми. Туніс став першим прикладом країни, де значущу роль у революційних подіях відіграло висвітлення владних злочинів у світовій мережі [8].

Хвилю революційних виступів було продовжено у Єгипті, де на основний план вийшли три рушійні сили - армія, молодь та ісламські організації, насамперед Брати-мусульмани. Саме революція повернула Єгипет до панарабізму та поступового відходу від особливих відносин з Ізраїлем (Єгипет зняв блокаду сектора Газа). Подібна зміна дозволила на певний час консолідувати позиції ісламських організацій, особливо стосовно зусиль щодо вироблення арабо-ізраїльського мирного договору [9].

Повстання в Ємені почалися 22 січня 2011 р., вже за декілька днів на вулиці столиці вийшли тисячі людей з вимогою відставки президента Алі Абдалли Салеха, що перебував при владі понад тридцять років. Указ про передачу повноважень віце-президенту держави відбулося тільки через 10 місяців страйків та протестів, 23 листопада 2011 р.

У Лівії революційна боротьба набула форми громадянської війни проти режиму діючого політичного лідера Муамара Каддафі. Розпочалося повстання з масових протестів під впливом революцій у сусідніх Тунісі та Єгипті. Криваве придушення протестів збройними силами країни спричинило повстання і початок громадянської війни, в якій не обійшлося без втручання інших політичних гравців, зокрема Франції та Великої Британії. 20 жовтня 2011 р. світовій спільноті було повідомлено про смерть Муамара Каддафі, від поранень отриманих при захопленні оплоту його прихильників [10].

Що стосується Сирії, то збройний конфлікт розпочався там 15 березня 2011 р. з масових демонстрацій та вже у 2012 р. переріс у громадянську війну. Мітингувальники вимагали відставки Президента Башара аль-Асада та завершення майже 50-річної системи однопартійного правління. У результаті проведеного громадського референдуму була прийнята нова державна Конституція, що набрала чинності після ухвалення керівником держави 27 лютого 2012 р. [11].

Аналізуючи подальші трансформації, що відбувалися у регіоні Близького та Середнього Сходу слід зупинитися на вирішальних чинниках, що впливають на даний процес та визначають його магістральні напрямки. Одним з перших, слід назвати загострення сунітсько-шіїтського протистояння. Вихід на провідні позиції саме цього фактора розпочався після порушення балансу між сунітською та шіїтською частинами Близькосхідного регіону внаслідок втручання США у справи регіону та ліквідації режиму Саддама Хусейна.

Поява такого дисбалансу активізувала боротьбу за регіональну гегемонію на просторах Близького і Середнього Сходу між Саудівською Аравією, як лідером сунітської частини ісламського світу, та Іраном, як

центром шиїтської частини ісламської умми. У цьому контексті у Доповіді з питань безпеки Мюнхенської конференції з безпеки 2016 р. відзначається, що на «Близькому і Середньому Сході погіршилися відносини між Іраном та Саудівською Аравією, за виключенням хіба що прямої воєнної конфронтації» [12].

Окреме місце у трансформаційних процесах в арабському світі займає Туніс, який після «Арабської весни» став фактично єдиною арабською країною, де було продовжено демократичний процес.

Політична відповідальність та зрілість головних політичних сил Тунісу та їх опонентів, дозволила уникнути повторення кривавого шляху Єгипту. «Ан-Нахда» поступилася владою і було створено коаліційний уряд. У лютому 2014 р. у Тунісі була схвалена конституція, яка була підтримана як ісламістами, так і світськими силами. Вагому роль у досягненні компромісу між провідними силами країни та її подальшого просування на шляху до демократії відіграв Квартет національного діалогу. До його складу входять чотири організації - Загальний трудовий союз, Союз промисловців, торгівлі та ремесел, Ліга прав людини і Орден адвокатів.

Таким чином, «Арабська весна» не була одномоментною подією, а стала початком тривалого процесу трансформаційних зрушень як у арабському світі, так і на теренах усього Близького і Середнього Сходу. Через наявність цілого комплексу несприятливих обставин «арабська весна», особливо її перша хвиля 2010-2013 рр., зазнала поразки. Провідні революційні сили, як то ісламістські партії і рухи, виявились неготовими до виконання обов'язків правлячих партій, не мали належного досвіду, не були спроможними запропонувати суспільству відповідної програми реформ [13].

Негативну роль у розвитку регіональної системи міжнародних відносин відіграв й зовнішній чинник. Позиція офіційного Вашингтону щодо «Арабської весни» виявилась непослідовною. США від початку не надали належного рівня підтримки новим урядам і згодом обрали курс на забезпечення стабільності того регіонального порядку, який сформувався після спаду хвилі революційних подій. Негативну позицію щодо арабських революцій зайняли аравійські монархії на чолі із Саудівською Аравією.

Після спаду хвилі революцій арабський світ переживає процес побудови оновленої системи відносин та моделей її трансформації, характерною ознакою якого є процес активного перетворення арабського світу на впливового суб'єкта світової політики. Цей процес очолює Саудівська Аравія, яка стала фактичним лідером арабських держав.

З огляду на ситуацію, яка склалася у регіоні, Саудівська Аравія докладає великих зусиль для формування міцного сунітського регіонального альянсу як структури, за допомогою якої буде функціонувати система «нового арабського порядку через ініціювання спільної арабської роботи».

Позитивним результатом «Арабської весни» стало оновлення Тунісу, у якому демократичний процес було продовжено завдяки відповідальності та готовності до компромісу з боку провідних політичних сил країни. Це забезпечило мирний вихід із кризи 2013 р. і трансформацію Тунісу на засадах демократичного розвитку.

Україна також має свої інтереси у регіоні Близького та Середнього Сходу, тому розпочинаючи аналіз розвитку близькосхідного напрямку нашої

країни слід відзначити наступне. Зовнішня політика України завжди приділяла особливу увагу близькосхідному регіону з огляду на його стратегічну, безпекову, енергетичну, торгово-економічну та культурно-релігійну важливість. Концептуальні основи зовнішньополітичного курсу України в Близькосхідному регіоні формувалися через визначення її національних інтересів [14].

Усвідомлення обставини, що Україна залежна в енергетичній сфері від однієї держави, спонукало український уряд розглядати відносини з країнами регіону як можливість диверсифікації джерел постачання енергоносіїв. До цього часу ця можливість не реалізована. Україна має реальні перспективи участі в нафтогазовій галузі економіки цих країн, зокрема, в будівництві газопроводів, розвідувальних роботах. У рекомендаціях парламентських слухань «Енергетична стратегія України на період до 2030 р.», схвалених Постановою Верховної Ради України 24 травня 2001 р. було питання про необхідність активізації зв'язків, зокрема, з Іраном, Іраком, Лівією, Сирією, Кувейтом, Саудівською Аравією [15].

Складність політичних процесів у Близькосхідному регіоні вимагає від України створення відповідної стратегії своєї поведінки, що дозволить більш повно реалізувати свої інтереси. Без розробки науково обґрунтованої стратегії відносин з країнами Близькосхідного регіону, розширення участі у близькосхідних політичних процесах буде неможливо повністю реалізувати там стратегічні інтереси України.

Проведений аналіз доводить що Україна має широкий спектр економічних та геополітичних інтересів в регіоні. Ці інтереси пов'язані із встановленням взаємовигідного співробітництва із країнами регіону та забезпеченням енергетичної безпеки України. «Арабська весна» створила нові, більш широкі можливості для реалізації українських національних інтересів в регіоні.

Висновки. Отже, так звана «Арабська весна» була підготовлена історичним ходом світового розвитку, тож, зміни на Арабському Сході не стали принципово новою рисою впливу на глобальну міжнародну систему, на відміну від, наприклад, впливу «оксамитових революцій» на геополітичні та гео економічні зрушення на рубежі 80-90-х рр. ХХ ст. Між тим принципово новим і водночас впливовим знаряддям здійснення арабських революцій виявилася світова мережа та система сучасних технологій. Революційні події заклали підвалини для складання своєрідної дихотомії традиційних абсолютистських і нових демократичних політичних режимів, що зближувало Схід із цінностями Заходу. Разом з тим очікуваного швидкого залагодження і повної стабілізації обстановки в країнах Північної Африки та Близького Сходу довелося чекати значний проміжок часу після окреслених революційних подій. Започатковані «Арабською весною» процеси ще довго викликали різного роду політичні, соціальні, релігійні розломи як в окремих країнах, так і в регіоні загалом.

З огляду на необхідність вирішення проблеми диверсифікації джерел енергозабезпечення, особливої уваги потребує розробка політики України щодо Ірану, Іраку, Лівії, Сирії. Для налагодження співпраці з цими державами Україні доцільно активізувати свою дипломатію в напрямку домовленостей з європейськими країнами.

Прагнення України до активної присутності на Близькому Сході викликане як політичними, так і економічними чинниками. У цьому регіоні Україна виступає не тільки як велика європейська держава, але і як вигідний партнер у реалізації масштабних проєктів, у постачаннях високотехнологічної продукції на арабські ринки, що дозволяє в короткий термін збільшувати обсяги економічної співпраці в кілька разів.

Можна виділити чотири групи близькосхідних держав, які було б доцільно внести у сферу головних інтересів української зовнішньої політики, а саме:

1. Нафтодобувні країни Близького Сходу, що обумовлено економічними потребами України;
2. Регіональні «центри сили» на Близькому Сході (перш за все Іран та Ізраїль);
3. Колишні арабські союзники СРСР, в яких потенційні сфери для розвитку сучасних зв'язків та співробітництва України були закладені в попередній політиці Радянського Союзу;
4. Країни регіону, що зацікавлені в розвитку відносин з Україною, які є платоспроможними і мають потенціал розвитку (наприклад, Ліван).

1. Дівак В. В. Країни «Великого Близького Сходу» та Північної Африки в контексті глобального переформатування регіону / В. В. Дівак // Держава і право. 2012. № 56. С. 573-584.

2. Кияниця Л. Л. Зовнішня політика Туреччини в контексті «Арабської весни»: від ізольованої держави до претендента на регіональну гегемонію / Л.Л. Кияниця // Наукові записки НаУКМА. Політичні науки. 2014. Т. 160. С. 49-53.

3. Мощенко О.М. Пріоритетні напрямки зовнішньої політики Туреччини у Близькосхідному регіоні / О. М. Мощенко // Стратегічні пріоритети. 2013. № 4. С. 183-191.

4. Троян С.С. Арабські революції 2010-2011 рр. та їх наслідки / С.С. Троян // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Вип. 19: Зовнішня політика і дипломатія: досвід, моделі, традиції / за заг. ред. Н.О. Татаренко, В.Г. Ціватого. К.: ДАУ при МЗС України, 2012. С. 170-176.

5. Ігошина Ж.Б. Трансформація арабських країн в контексті процесів глобалізації : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / Ж.Б. Ігошина; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2011. 19 с.

6. Кокорський В.Ф., Смирнова К.Є. Арабські революції: перспективи демократизації в регіоні / В.Ф. Кокорський, К.Є. Смирнова [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_48/Gileya48/P34_doc.pdf.

7. Цветкова Н. Публичная дипломатия США и революции в арабском мире [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://mir-politika.ru/237-publichnaya-diplomatiya-sshai-revoljucii-v-arabskom-mire.html>.

8. Ремовська О. Арабська весна й інтернет як осередок зародження протесту / Олена Ремовська [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24700020.html>.

9. Ближневосточный «квартет» поддержал предложение Обамы по Израилю [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://republic.com.ua/article/21969-old.html>.

10. Уолт Вивьен. Как погиб Каддафи: версия временного премьер-министра / Вивьен Уолт [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://inosmi.ru/africa/20111021/176349501.html>.

11. Референдум щодо прийняття нової конституції Сирії 2012 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.

12. Munich Security Report: Dawn of an era of global instability? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dw.com/munich-securityreport-dawn-of-an-era...of...>

13. Nawas H. Can Saudi Arabia Lead the Arab World to Peace? / H. Nawas // Huffington Post. 2015. May, 6. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.huffingtonpost.com/hiam-nawas/can-saudi-arabia-lead-the_b_7235298.html

14. Aziz R. The Purpose of Saudi Arabia's Islamic Military Coalition / R. Aziz. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/thepurpose...>

15. Постанова Верховної Ради України та Рекомендації від 24.05.2001 № 2455-III «Про

підсумки парламентських слухань «Енергетична стратегія України на період до 2030 року» / Електронна база «Законодавство України» на веб-сайті Верховної Ради України. <http://zakon.rada.gov.ua/>

References

1. Divak V. V. Strany «Bol'shogo Blizhnego Vostoka» i Severnoy Afriki v kontekste global'nogo pereformatirovaniya regiona / V. Divak // Gosudarstvo i pravo. 2012. № 56. S. 573-584.
2. Kiyantsa L. L. Vneshnyaya politika Turtsii v kontekste «Arabskoy vesny» ot izolirovannogo gosudarstva k pretendentu na regional'nyu gegemoniyu / L. L. Kiyantsa // Nauchnyye zapiski NaUKMA. Politicheskiye nauki. 2014. T. 160. S. 49-53.
3. Moshchenko A.N. Prioritetnyye napravleniya vneshney politiki Turtsii v Blizhnevostochnom regione / A. N. Moshchenko // Strategicheskkiye prioriteti. 2013. № 4. S. 183-191.
4. Troyan S.S. Arabskiye revolyutsii 2010-2011 gg. I ikh posledstviya / S.S.Troyan // Nauchnyy vestnik Diplomaticeskoy akademii Ukrainy. Vyp. 19: Vneshnyaya politika i diplomatiya: opyt, modeli, traditsii / Pod. red .. N.O.Tatarenko, V.G.Tsivatogo. M.: GAU pri MID Ukrainy, 2012. S. 170-176.
5. Igoshina ZH. B. Transformatsiya arabskikh stran v kontekste protsessov globalizatsii: Avto-ref. dis. ... kand. polet. nauk: 23.00.04 / ZH. B. Igoshina; Nats. un.-t "Odesskaya yuridicheskaya akademiya". Odessa, 2011. 19 s.
6. Kokors'kiy V.F., Smirnova K. Ye. Arabskiye revolyutsii: perspektivy demokratizatsii v regione / V.F.Kokors'kiy, K.Ye.Smirnova [Elektronnyy resurs]. Rezhim dostupa: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_48/Gileya48/P34_doc.pdf.
7. Tsvetkova N. Publichnaya diplomatiya SSHA i revolyutsii v arabskom mire [Elektronnyy resurs]. Rezhim dostupa: <http://mir-politika.ru/237-publichnaya-diplomatiya-ssha-i-revolycii-v-arabskom-mire.html>.
8. Removskaya A. Arabskaya vesna i internet kak tsentr zarozhdeniya protesta / Yelena Removskaya [Elektronnyy resurs]. Rezhim dostupa: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24700020.html>.
9. Blizhnevostochnyy «kvartet» podderzhal predlozheniye Obamy po Izrailyu [Elektronnyy resurs]. Rezhim dostupa: <http://republic.com.ua/article/21969-old.html>.
10. Uolt Viv'yen Kak pogib Kaddafi: versiya vremennogo prem'yer-ministra / Viv'yen Uolt [Elektronnyy resurs]. Rezhim dostupa: <http://inosmi.ru/afrika/20111021/176349501.html>.
11. Referendum po prinyatiyu novoy konstitutsii Sirii 2012 [Elektronnyy resurs]. Rezhim dostupa: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>.
12. Munich Security Report: Dawn of an era of global instability? - [Elektronnyy resurs]. Rezhim dostupa: <http://www.dw.com/munich-securityreport-dawn-of-an-era...of...>
13. Nawas H. Can Saudi Arabia Lead the Arab World to Peace? / N. Nawas // Huffington Post. 2015. May 6. [Elektronnyy resurs]. Rezhim dostupa: http://www.huffingtonpost.com/hiam-nawas-/can-saudi-arabia-lead-the_b_7235298.html
14. Aziz R. The Purpose of Saudi Arabia's Islamic Military Coalition / R. Aziz. [Elektronnyy resurs]. Rezhim dostupa: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/thepurpose...>
15. Postanovleniye Verkhovnoy Rady Ukrainy i Rekomendatsii ot 24.05.2001 No 2455-III «Ob itogakh parlamentskikh slushaniy» Energeticheskaya strategiya Ukrainy na period do 2030 goda »// Elektronnyaya baza « Zakonodatel'stvo Ukrainy »na sayte Verkhovnoy Rady Ukrainy. <http://zakon.rada.gov.ua/>

Ждамарова А.В.

аспірантка кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України.

«АРАБСКАЯ ВЕСНА» КАК ВЕКТОР ТРАНСФОРМАЦИИ БЛИЖНЕГО ВОСТОКА И СЕВЕРНОЙ АФРИКИ В КОНТЕКСТЕ ВНЕШНЕПОЛИТИЧЕСКИХ ИНТЕРЕСОВ УКРАИНЫ

Статья рассматривает ситуацию, которая сложилась в странах региона МЕНА (Ближний Восток и Северная Африка) до и после революционных событий, которые в современной историографии получили название «Арабская Весна». В фокусе исследования стоят мусульманские страны, местные правительства, а также деятельность политических и прежде всего общественных организаций. Также автором определены основные интересы Украины в регионе в контексте обеспечения ее национальных интересов.

Ключевые слова: Ближний Восток, Северная Африка, «Арабская Весна», революция, политический режим.

Zhdamarova A.V.

Postgraduate Student of the Department of International Relations and Social Sciences, National University of Bioresources and Natural Resources Use of Ukraine.

“ARAB SPRING” AS A VECTOR OF TRANSFORMATION OF MIDDLE EAST AND NORTH AFRICA IN THE CONTEXT OF FOREIGN POLICY INTERESTS OF UKRAINE

The article looks into a situation that has emerged in the countries of the MENA (Middle East and North Africa) region before and after revolutionary events, which have obtained the name “Arab Spring”. The study focuses on Muslim countries, local governments as well as on activities of political and, first of all, nongovernmental organizations. The author makes the comprehensive analysis of major internal factors, which stipulated unfolding Arab revolutions and caused in-depth transformations in the region. Studying the role of external factors, interests of leading actors of international relations concentrated in the Middle East region has been set apart into a separate block. Further, the author defines major interests of Ukraine in the region in the context of ensuring its national interests.

The so-called “Arab Spring” was prepared by the historic course of global development. Modern network technologies have turned out to be a principally new and influential tool of making “Arab Revolutions”. Revolutionary events have laid the basis for formation of a dichotomy of traditional absolutist and new democratic political regimes that made the East closer to the values of the West. However, quick building and stabilization of the situation in the North African and Middle Eastern countries has not happened. The processes initiated by the “Arab Spring” have caused for a long time political, social, religious fractures of any kind both in particular countries and region in general. In this context, unfolding active work on creating effective innovative international mechanisms and regional institutions for normalization of the geopolitical situation in historically unstable and conflicting regions has become a task for the global community. Such activities are, certainly, important for modern Ukraine as well from the perspective of development of mutually beneficial relations in various spheres with North African and Middle Eastern states.

Ukraine’s ties with the Middle East region have deep historical roots. The contemporary period of development of the Middle Eastern direction of foreign policy of Ukraine has started with the declaration of independence at the beginning of the 90’s of the 20th century, however, in spite of its strategic importance, it has unfortunately gained no proper activity and dynamics. Meanwhile, at the beginning of the 21st century, this direction has been significantly compounded by the wave of so-called Arab revolutions.

Ukraine’s striving for active presence in the Middle East is caused both by political and economic factors. In this region, Ukraine acts not only as a great European power but also as a good partner in implementing scale projects, in supplying high-technology products into Arab markets that enables to increase, within a short historic period, several times in the volumes of economic cooperation.

Ukraine’s ties with the Middle East region have deep historical roots. The contemporary period of development of the Middle Eastern direction of foreign policy of Ukraine has started with the declaration of independence at the beginning of the 90’s of the 20th century, however, in spite of its strategic importance, it has unfortunately gained no proper activity and dynamics. Meanwhile, at the beginning of the 21st century, this direction has been significantly compounded by the wave of so-called Arab revolutions.

Studying the Arab world traditionally falls into the number of topical issues among scientific historians, politologists, diplomats, as this region represents a zone of intersection of political, economic, ethnic and sociocultural problems, clash of interests of world powers and, thus, is actually a territory of permanent instability, civil conflicts and military standoff. However, the events of the beginning of the 21st century known in historiography under the generalized term “Arab Spring” are of unprecedented interest among the conglomerate of severe problems of international nature in the Middle East and North Africa.

Key words: Middle East, North Africa, «Arab Spring», revolution, political regime.

Отримано 18.12.2018